

IZLOŽBA 'KAPA DOLJE! PRIČA O (NE)POKRIVANJU GLAVE'

mr.sc. AIDA BRENKO □ Etnografski muzej, Zagreb

MARETA KURTIN □ Etnografski muzej, Zagreb

VESNA ZORIĆ □ Etnografski muzej, Zagreb

IM 50, 2019.
TEMA BROJA
TOPIC OF THIS VOLUME

sl.1.-5. Izložba „Kapa dolje! Priča o (ne) pokrivanju glave“, 2019.
Etnografski muzej u Zagrebu
Foto: Nina Koydl

U Etnografskome muzeju u Zagrebu 24. rujna 2019. otvorena je izložba *Kapa dolje! Priča o (ne)pokrivanju glave* kojom se obilježava 100. obljetnica Muzeja. Autorice izložbe i kataloga su Aida Brenko, muzejska savjetnica, Mareta Kurtin, kustosica i Vesna Zorić, muzejska savjetnica. Autorice likovnog postava i vizualnog identiteta izložbe su Iva Hrvatin i Katarina Perić iz Market kolektiva.

Izložba je postavljena u desnom krilu prvoga kata, gdje se do početka radova na fasadi i krovu zgrade nalazio dio stalnog postava iz 1972. Do realizacije planiranoga novog stalnog postava ova će izložba biti dio aktualnoga. Promišljanja o temi koja bi na reprezentativan način naglasila svečanu prirodu obljetnice i ujedno prikazala dio muzejske povijesti dovela su nas do teme o pokrivalima za glavu. Za taj odabir postoji više razloga.

Kad je sredinom 19. st. u sklopu Narodnog muzeja pokrenuto prikupljanje etnografske građe, upravo su pokrivala za glavu bila prvi predmeti koji su imali status

etnografske građe. Zbog starinskih ornamenata i tehnika kojima su izvedeni i ukrašeni, ti su predmeti u tadašnjoj javnosti dobili status nacionalne umjetnosti. Prema tadašnjim shvaćanjima, vrednovali su se samo ukrašeni dijelovi. U skladu s nastojanjima tadašnjih vlasti da promoviraju proizvode domaćeg obrta i seoske kućne industrije, fragmenti/uzorci tkanja, veza i čipke sa ženskih rubaca i kapa služili su kao nastavno pomagalo učenicima te kao inspiracija umjetnicima i poduzetnicima.

Osnutkom Etnografskog muzeja estetski kriteriji prema kojima se dotad prikupljala građa nastoje se zamijeniti znanstvenima. Taj se cilj ostvarivao sustavnim istraživanjem svih regija i ciljanim akvizicijskim kampanjama. Za opstanak etnografskih zbirki, ali i etnologije kao znanstvene discipline, bilo je važno ustanoviti razlike između umjetničkog predmeta i artefakata (rukotvorina). Definiranje predmeta artefaktima, uzorcima ili dokumentima jamčilo je znanstveni status etnologije koji se temeljio na proučavanju naroda (znanstveni subjekt) i njegovih arte-

„Kapa dolje!“ Priča o (ne) pokrivanju glave

Etnografski muzej, Zagreb
24.9.2019. - 31.12.2020.

Autorice izložbe: mr.sc. Aida Brenko, Vesna Zorić, Mareta Kurtin
Autorice vizualnog identiteta i likovnog postava: Katarina Perić, Iva Hrvatin

Foto: Nina Koydl

fakata (znanstveni objekt). Zato je valjalo provesti rekategorizaciju predmeta „narodne umjetnosti” u etnografske i dati im dokumentarni status, potiskujući u drugi plan njihove estetske vrijednosti. Predmeti nisu etnografski sami po sebi ili zbog mjesta na kojemu su nastali, nego zbog načina na koji su izdvojeni kao predmet znanstvenog proučavanja jer svaka disciplina definira predmet istraživanja, istodobno stvarajući sebe.

Tijekom 1930-ih predmeti nastali u obrtničkim radionicama, udrugama i školama u Muzeju se počnu tretirati kao primijenjena umjetnost, a oni proizvedeni u seoskoj sredini, za vlastite potrebe, kao izvorna narodna umjetnost.

S vremenom su se mijenjali razlozi zbog kojih se ta građa skupljala, metode interpretacije i načini prezentacije: od usredotočenosti na ukras i tehnike izvedbe do proučavanja komunikacijske uloge pokrivala za glavu, a širenjem predmeta etnologije na sve ljude i kulture ne samo u prošlosti nego i danas, otvaraju se i novi pristupi vezani za njihov identitetski potencijal. Tako priča o oglavljuima

otkriva i dio povijesti Muzeja, ali i etnologije. Taj uvodni segment izložbe predstavljen je lentom vremena na kojoj smo odabranim pokrivalima prikazali kontekst vremena uoči osnivanja Muzeja, kao i promjene društveno-političkih okolnosti u kojima Muzej djeluje do danas.

Istodobno s prikupljanjem materijalne kulture, u Muzeju se od samog početka fotografijom i filmom bilježio i nematerijalni oblik kulture. Osim etnologa, svoj su doprinos tome dali i likovni umjetnici koji su radili u Muzeju te su, inspirirani tom građom, u zbkama i dokumentaciji EMZ-a ostavili brojne ilustrativne materijale kojima smo se koristili za izložbu. Arhivske fotografije na pozadini vitrina tretirane su kao muzejski predmeti, a ne kao njihov kontekst.

Tijekom povijesti Muzeja također se mijenjao odnos prema građi definiranoj ovisno o geografskom lokalitetu. Ona s područja bivše Jugoslavije i drugih europskih zemalja godinama nije bila skupljana ni izlagana jer su od 1966. prioritet bili predmeti s područja Hrvatske pa je istraživanje muzejskog fundusa bio „glavni teren” u

dvogodišnjim pripremama. Pripreme za izložbu koju je odradila Restauratorsko-preparatorska radionica za tekstil obuhvatile su čišćenje (394), restauraciju (10), konzervaciju (39) i rekonstrukciju (10) različitih pokrivala. Osim ogavlja, očišćena su i 32 komada nakita za kosu i kape. Neki su muzejski predmeti izloženi prvi put.

Temi pokrivanja glave pristupili smo s dva aspekta. Prvi osvjetljava značenje pokrivala s muzeološke strane, a drugi otkriva značenja što ih pokrivala imaju u ljudskom životu, odnosno objašnjava njihovu ulogu u zajednicama iz kojih potječu. Izložba se bavi pokrivalima za glavu s područja Hrvatske, Europe i svijeta, ne samo u prošlosti nego i danas. Vrsta i materijal od kojega su pokrivala napravljena, njihov oblik, ukras ili načini izrade daju niz podataka za razumijevanje kulturoloških, estetskih, gospodarskih i političkih prilika i značenja u određenom razdoblju. Pokrivanje ili otkrivanje glave može odražavati složena moralna značenja, vjersku, nacionalnu ili klasnu pripadnost, ekonomski položaj, zanimanje, spol, dob, bračno stanje ili sudjelovanje u ritualu na način koji obvezuje i primorava. Te funkcije pokrivala bitne su za zajednicu jer pokrivanje uvjetovano pukom fizičkom potrebom gotovo i ne postoji.

Premda svako od izloženih pokrivala nosi više od jednog značenja, radi bolje preglednosti, građu smo na izložbi razvrstale prema njihovoj dominantnoj namjeni. Taj dio izložbe počinje najstarijim i najjednostavnijim, najčešće radnim pokrivalima, a materijali od kojih su izrađeni svjedoče o povezanosti čovjeka s prirodnim okolišem. Pokrivala nisu imala samo ulogu fizičke zaštite, već i duhovne. Ispreplitanje vjerskih i magijskih vjerovanja očituje se u uporabi apotropijskih ukrasa i boja koji su služili kao sredstvo za obranu od urokljivih očiju i bolesti.

Sljedeće tri cjeline odnose se na pokrivala u kontekstu društvenoga i dobrog statusa. Prepoznatljivim opremanjem glave, a ponegdje i češljanjem, mladići i djevojke pokazuju spremnost za brak. U obredu vjenčanja ženska ogavlja imaju najraskošnije izvedbe u kojima je koncentriran najveći dio simboličkih značenja. Obilje ukrasa prije svega ima ulogu odbijanja zlih sila kako bi se ostvarila želja za brojnim i zdravim potomstvom. Nakon vjenčanja u većini tradicijskih zajednica žene su pokrivala glavu. Karakterističan oblik pojedinim ogavlja daval su podlošci, koji su se upitali ili čvrsto ušivali u kosu. Ženama su podlošci bili vrlo intiman predmet koji ih je pratio cijeloga života. Budući da su podlošci skriveni ispod ogavlja, na izložbi su prvi put „ogoljeni” i prikazani kao zidna instalacija koja omogućuje uvid u njihove neobične oblike i grube materijale od kojih su izrađeni. Citirani iskazi žena pokazuju ambivalentan odnos prema toj praksi. Boja ukrasa, način vezanja i isticanje pojedinih elementa upućivali su na ženin dobni, imovinski i društveni status te na njezinu vjersku pripadnost.

Sljedeća cjelina prikazuje materijale i tehnike ukrašavanja pokrivala za glavu. Tijekom povijesti tekstil je bio najvrjednija imovina, a poznavanje sirovina i tehnika izrade bilo je posvemašnje i uobičajeno. Najstariji izloženi primjerci ogavlja izrađeni su unutar doma. Potkraj 19. st. i seoske zajednice počinju sve više prihvaćati trgovačku robu, što je ilustrirano štampanim rupcima, uporabom novih materijala i pozamanterije, kao i novim tehnikama ukrašavanja.

Tema *Pokrivanje i identiteti* govori o ulozi pokrivala kao važnoga vanjskog obilježja pripadnosti zajednici ili nekom zanimanju. Osim lokalnoga, regionalnoga, etničkoga i nacionalnog identiteta, ona su bila i medij

Pokrivanje ili otkrivanje glave može odražavati složena moralna značenja, vjersku, nacionalnu ili klasnu pripadnost, ekonomski položaj, zanimanje, spol, dob, bračno stanje ili sudjelovanje u ritualu na način koji obvezuje i primorava. Te funkcije pokrivala bitne su za zajednicu jer pokrivanje uvjetovano pukom fizičkom potrebom gotovo i ne postoji.

sl.6.-11. Šeširi iz privatne kolekcije Đurde Tedeschi izloženi su na izložbi „Memories Are Made Of This – Šeširi iz privatne kolekcije Đurde Tedeschi“ u Etnografskom muzeju u Zagrebu, 15.11.2019. – 10.2.2020.

Posljednji segment izložbe pokazuje povijesnu ulogu Etnografskog muzeja u kontekstu očuvanja i promicanja tradicijskih vještina te ga prikazuje kao mjesto koje od osnutka služi kao izvor inspiracije za kreativno stvaralaštvo.

za prenošenje političkih ideologija i s njima povezanih društvenih vrijednosti. Pokrivala za glavu mogu poslužiti za iskazivanje pripadnosti supkulturnim pokretima, alternativnim stilovima života ili, pak, za podržavanje feminističkih ideja.

Pokrivanje u vjerskom kontekstu pokazuje odnos prema toj praksi i abrahamskim religijama. U židovskim, kršćanskim i islamskim vjerskim učenjima skromnost u odijevanju i ponašanju važan je dio vjere koji na različite načine utječe na svakidašnji život vjernika. Pokrivanje žena, osobito islamskih, u današnje se vrijeme često problematizira u multikulturnim zapadnim društvima. Nakon 11. rujna 2001., osobito u SAD-u, muslimanke zbog načina pokrivanja glave bivaju izložene negativnim stereotipima, pa čak i neprijateljstvu, za razliku od židovki. Raspravlja se o problemima vezanima za vjerske slobode, jednakost žena, sekularnu tradiciju, pa čak i strah od terorizma. Istraživanja razloga zbog kojih se suvremene pripadnice različitih vjera pokrivaju daju uvid u mrežu religijskih zakona i kulturnih identiteta. U tom smo dijelu izložbe surađivale s Islamskom zajednicom u Zagrebu i Židovskom zajednicom „Bet Israel“.

Posljednji segment izložbe pokazuje povijesnu ulogu Etnografskog muzeja u kontekstu očuvanja i promicanja tradicijskih vještina te ga prikazuje kao mjesto koje od osnutka služi kao izvor inspiracije za kreativno stvaralaštvo. Istraživanje proizvodnje šešira omogućilo je kontekstualiziranje i vrednovanje muzejske zbirke klobučarskog alata, kao i klobučarskog i kitničarskog obrta. Većina građe u fondusu svjedoči o prijelazu iz predindustrijskoga u industrijsko razdoblje, a upravo je u odijevanju najvidljiviji zamah industrijske revolucije i pojava masovne proizvodnje. Različiti šeširi i rupci postali su dostupniji te se moda u gradu i na selu ubrzo izjednačava.

Od svojih početaka Muzej razvija suradnju s obrtnicima, obrtničkim školama, trgovcima, promicateljima kućne radinosti, umjetnicima i dizajnerima. O razvijenosti i važnosti domaćega klobučarskog obrta svjedoči i činjenica da je taj obrt bio prezentiran u prvome stalnom muzejskom postavu od 1922. do 1942. Usporedbom vrijednog alata iz druge polovice 19. st. što ga je Muzeju 1934. darovao voditelj sekcije klobučara Jovan Balaban s alatom koji nam je 2017. darovao zagrebački klobučar Ivan Horvatić, može se zaključiti da je taj obrt ostao

utemeljen na obrtničkom umijeću te da je kasno i samo neznatno mehaniziran. Isticanje važnosti očuvanja tradicijskih obrta stalna je zadaća Etnografskog muzeja koju smo željeli istaknuti suradnjom s obrtnicima. Skromna sredstva dobivena za priprema istraživanja ograničila su intervjue s klobučarima na područje grada Zagreba. Grad koji je početkom 20. st. imao više od 150 klobučarskih i kitničarskih radnji na početku istraživanja, u ljeto 2017., imao je samo pet registriranih obrta: Šešire Škratić, Atelier Kobali, Salon šešira i kapa Cahun, Šešir d.o.o. te Klobučarsku i kaparsku radionicu Ivana Horvatića. S obzirom na vrlo bogatu povijest, kriterij odabira za predstavljanje na izložbi bila je aktivnost obrta, a time smo ujedno željeli potaknuti posjetitelje da razgledanje nastave i izvan Muzeja, u nekoj od aktivnih zagrebačkih radnji. Povijest obrta, koja obično počinje cehovskim udruživanjem, detaljnije je razrađena u katalogu, a na izložbi je predstavljena klobučarskim *cimerom* te vrlo zanimljivim i raritetnim alatom iz Zbirke tradicijskih obrta. Premda je izrazu *lud kao klobučar* pridonijela upotreba žive u procesu proizvodnje, većinom je ostao zapamćen zbog Carrollove *Alice u zemlji čudesa*, što je istaknuto citatima iz te priče. Ni odabir obrtničkih radova nije bio nasumičan; osim umijeća odabranih klobučara, nastojali smo sažeto i slikovito prikazati promjenu društvenog odnosa prema nošenju šešira, što se intenziviralo tijekom druge polovice 20. st. Naime, nakon Drugoga svjetskog rata muškarci uglavnom prestaju nositi šešire, zbog čega Horvatić dodatno polaže kaparski majstorski ispit, a Šešir d.o.o. orijentira se na izradu službenih kapa. Nada Kobali modistički obrt unosi u visoku modu avangardnih 1980-ih, a Darko, najmlađi nasljednik obrta

Škrkatić, uočio je porast potražnje za modelima inspiriranim pop kulturom, glazbenim smjerovima ili suvremenim životnim stilovima. Šeširi obitelji Cahun uspješno su pridonijeli vizualnom identitetu Počasne bojne, kao i kralja *funka* Dine Dvornika.

Premda to možda nije odmah uočljivo, ali posljednja izložbena vitrina konceptualno zatvara krug započet uvodnom pričom o razlozima i kriterijima skupljanja etnografske građe te prati promjenu dizajnerskog oblikovanja od *Arts and Crafts* pokreta do suvremenih kulturnih i kreativnih industrija. Ako se proces dizajnerskog oblikovanja oglašava inspiriranih etnonasljedem s početka 20. st. usporedi s onim na početku 21. st., također se vidi promjena. Naime, ručna ili strojna izrada nisu više važne odrednice predmeta već u prvi plan izbija stvaralačka „filozofija”. Postupak aplikacije etnourkrasa zamijenjen je postupkom dekonstrukcije koja proizlazi iz sveobuhvatnoga dizajnerskog istraživanja, analize i eksperimenta. Navedena razlika u pristupu prikazana je predmetima Industrije Berger, kapičama s apliciranim *Berger trakama* (trake sa secesijskim stiliziranim etnomotivima preuzetima s domaćega tkanja i veza) te šesirima umjetnika – Staše Čimbur, Tihane Mikše, Josipe i Marijane Bronić te Silvija Vujičića, renomiranih dizajnera nagrađivanih u Hrvatskoj i u inozemstvu. U postindustrijskoj ekonomiji globaliziranog svijeta i umreženih kultura svi oblici dizajna, posebice oni utemeljeni na autentičnoj lokalnoj tradiciji, imaju potencijal kreativnog kapitala unutar fenomena kulturne industrije. Suvremeni dizajneri predstavljeni na izložbi više se ne zadovoljavaju samo likovnim predloškom, a praktična znanja često usvajaju etnografskom metodom, koristeći se pritom lokalnim materijalima, znanjima i vještinama odnosno autentičnim

know-howom koji kombiniraju sa suvremenom i digitalnom tehnologijom. Za takav način sveobuhvatnoga dizajnerskog promišljanja predmeta u struci se sve češće rabi naziv „konceptualni obrt”.

Kao sudionici fenomena kreativne industrije muzeji su se, jednako kao dizajneri, pozicionirali između kulturne i komercijalne proizvodnje. Pri postavljanju izložbe kustoski je odabir pod stalnim pritiskom profesionalne etike, kritike struke, ali i očekivane isplativosti. Premda etnologija i kulturna antropologija kao znanost ne postavljaju granice području svoga istraživanja, izlaganje suvremenosti u etnografskim muzejima konstantno zahtijeva opravdanje etnografskom rekontekstualizacijom i dizajna i kulture.

Dizajnerski pristup postavu izložbe kreće od propitivanja značenja identiteta. Bilo da je riječ o pokrivalima koja namještaju/ukrašavaju ili o onima koja skrivaju/čuvaju individualnost i osobnost, ona uvijek nose vrlo snažnu poruku koja se može tumačiti na više značenjskih razina. Pitanje identiteta – skrivanja, umanjivanja ili ukalupljivanja njegovih karakteristika, ili pak otkrivanja u smislu njegova jasnog (npr. klasnoga ili vjerskog) definiranja – zanimljiva je i vrlo aktualna tema, osobito u današnje vrijeme. Je li oduzimanje identiteta nužno supresivno ili ono može biti oslobađajuće? Je li vizualna unifikacija akcija koja nas spaja, smješta u ujedinjenu i ravnopravnu zajednicu ili nam onemogućuje iskazivanje osobnosti i različitosti? Je li čovjek bez lica i dalje čovjek? Čini li odjeća čovjeka, i kako?

Stoga se na izložbi razlikuje identitet „ogoljene” osobe (lišene karaktera, ekspresije i emocija) od „funkcionalnog” identiteta koji joj nameće pokrivalo za glavu

sl.12.-13. Postav izložbe „Šeširi iz privatne kolekcije Đurđe Tedeschi“
Snimila Nina Koydl

(mladenka, udovica, musliman, Dalmatinac, sportski navijač...). Ideja je bila spojiti ta dva identiteta u priču u kojoj će se svatko moći ogledati i prepoznati. Zato se na izložbi koriste glave bez fizionomije, s licima prekrivenim reflektirajućom plohom kako bi se naglasak stavio na pokrivala koja određuju čovjekove različite društvene uloge.

Uz pomoć zrcala kao simbola introspekcije i ogledanja samoga sebe posjetitelj može vidjeti sebe i tako prividno „isprobati“ pokrivalo za glavu. Na taj se način povezuje s ulogom osobe koja je nosila to pokrivalo za glavu i stavljajući se simbolički na njezino/njegovo mjesto. Na taj način izložci prestaju biti samo izložci i postaju „osobe“ koje su klasno/društveno/spolno/rodno/dobno/vjerski definirane izlošcima iz različitih vremena u kojima su izložena pokrivala za glavu nosila.

Koncept izlaganja fokusiran je oko tipološki unificiranih eksponata, što razumijeva uporabu velikog broja jednakih modula za izlaganje (stalci za kape/pokrivala). Glave s pokrivalima u izložbenim su vitrinama postavljene na različite visine i u dinamičnim kompozicijama, ovisno o veličinama i konstrukcijama oglašiva. „Likovi” su uz jednostavne intervencije (položaj, smjer gledanja) smješteni u skupine koje pojačavaju dojam tekstualnog opisa. Kartonski tuljci/stalci također vizualno objedinjuju izložbu služeći u pojedinim tematskim cjelinama kao postamenti ili, ako su vertikalno postavljeni na zid, kao stalci za legende. Svi su elementi obojeni istom tamnosivom bojom kako bi se postigao dojam jednog tijela. Izložbu prati opsežan dvojezični hrvatsko-engleski katalog čiji je dizajn naslovnice u skladu s dizajnom izložbe. Srebrna folija koja prekriva lica na koricama kataloga može se sastrugati kako bi se otkrile osobnosti žena na fotografijama.

Izložba pod nazivom *Memories Are Made Of This – Šeširi iz privatne kolekcije Đurđe Tedeschi* posljednja je u nizu priča o (ne)pokrivanju glave studijskoga projekta *Kapa dolje!* povodom 100-te obljetnice Etnografskoga muzeja kojim se istraživala društvena i muzeološka povijest oglašiva. Različitim pokrivalima iz bogatoga fundusa nastojalo se prikazati kako su se mijenjale prakse u muzeološkim pristupima, stavovi prema pokrivanju glave u zajednicama diljem svijeta te načini izrade i oblikovanja šešira sve do današnjih dana.

Interes prema suvremenoj kulturi nošenja šešira spojio je kustosice muzeja s najpoznatijom hrvatskom damom u šeširu – Đurđom Tedeschi. Razgovori tijekom kojih je gospođa Tedeschi hrabro otvorila vrata svojega doma muzejskoj ekipi u suradnji s njezinim višegodišnjim suradnikom, dizajnerom Silvijom Vujičićem, rezultirali su idejom o intimnoj izložbi koja bi predstavila kolekciju pomno stvaranu dugi niz godina. Impresivni šeširi na prvi pogled potvrđuju kako ih je odabirala jedna osoba, ali i činjenicu kako stil ne dolazi s potpisom. Njezin dar za prepoznavanje komada koji s vremenom dobivaju sve veću vrijednost jednako je vidljiv na šeširima iz poznatih dizajnerskih kuća poput Cardina, Yamamota, Saint Laurenta i drugih, kao i na šeširima pronađenim u antikvarijatima. Cvjetne kitice i ukrase za šešire traži na pariškom Clignancourtu kao i na zagrebačkom Britancu.

Mnogi modni dizajneri smatraju kako je *outfit* bez šešira nepotpun. Do 1960-ih nošenje šešira bilo je propisano društvenom etiketom. Za Đurđu Tedeschi to je dio svakodnevnoga života i odjevnoga rituala koji je (p) ostao njezin osobni izraz. Uz mnoga modna priznanja dokazuje to i ovogodišnja nagrada *Elle style* u kategoriji ikona stila.

Gospođa Tedeschi ne odnosi se prema šeširima na strogo kolekcionarski način. Ona ih kroz život nosi, gubi u selidbama, posuđuje ili pak poklanja. Svaki šešir u njoj proustovski potiče određena sjećanja te je postao simbol i dio intimne antologije datuma, osoba, mjesta, iluzija i priča. Tijekom pripreme izložbe šeširi nisu datirani

prema dizajnerskim kolekcijama, već prema sretnim, bitnim ili pak tužnim događajima u njezinom životu. Upravo stoga je kao dio naslova odabran citat pjesme Deana Martina *Memories are made of this*.

Njezina je želja da pravi protagonist izložbe bude šešir kako bi se potaknuo njegov povratak u modu, ali i očuvali tradicijski i umjetnički obrti. Naime pravi je šešir uvijek ručno izrađen. Suradnja Đurđe Tedeschi i Etnografskoga muzeja u Zagrebu dobar je primjer već usvojenih trendova u svjetskim muzejima koji na taj način izlaze iz uobičajenih praksi tumačenja predmeta i društvenih pojava u komunikaciji s publikom. Premda je fenomen mode sve više u fokusu društvenih znanosti, ona nikad nije bila više kritizirana negoli danas. Možda je upravo sad pravi trenutak da navratimo u muzeje i da se osvrnemo u prošlost kako bismo se prisjetili zaboravljenih vještina i već postignutih standarda kvalitete na tom području.

Primljeno: 12. listopada 2019.

THE EXHIBITION “HAT OFF! A STORY ABOUT (UN)COVERING THE HEAD”

This article presents the contents and content of the origins of the exhibition with which the Ethnographic Museum in Zagreb marked its centenary year. There are several reasons for the choice of precisely this topic. When in the middle of the 19th century a start was made on collecting ethnographic materials within the context of the National Museum, it was precisely headwear that was the most represented item. During the course of time the reasons for their collection changed, as did the methods of interpretation and the manner of presentation, and so a part of the history of the museum is revealed in the story about head coverings. The theme of covering the head was approached from two aspects. The first shows the meaning of head coverings from the museological side, while the second considers the meanings that headwear has in human life, its role in communities from Croatia, elsewhere in Europe and worldwide, whence it has stemmed not only in the past but in the present as well. Covering or uncovering the head can express complex moral significations, to which religion, nation or class people belong, their economic position, occupation, sex, age, marital status or participation in rituals in the manner that is obliged and enjoined.

Also presented were the ways in which head coverings are made, at home for personal use, and the productions of artisans and designers. The designer approach to the set-up of the exhibition starts off from the examination of the meaning of identity and the exhibition employed heads that had their faces covered with a reflective surface, so as to place the emphasis on the head coverings that designate the various social roles.